

leg téves következtetések levonására készítetnek, nem biztos, hogy a tanulmányok hibája.

FÜLÖP ENDRE

(*L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2008,*
386 oldal, 2900 Ft)

JOACHIM RITTER: *Szubjektivitás* *Válogatott tanulmányok*

Nagy tanáregyéniségek sokszor nem a maguk, hanem tanítványaik hírnevén keresztül válnak közismertté. Kevés írásba foglalt gondolatuk marad fenn, tanításuk javarészt diákjaik munkáiban jut el (óhatatlanul torzított formában) a közönséghez, értékelésükre is igazából azok vállalkoznak, akik óráikat látogatták. Belterjes, csak beavatottak számára ismerős alakok maradnak, akik köré legendák szövődnek, de minden egyes legendaelemmel egyre csak távolodik annak lehetősége, hogy munkásságuk jelentőségére figyeljünk.

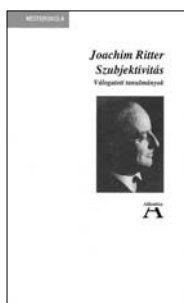
Joachim Ritter ezek közé a tanáregyéniségek közé tartozott. Nevét persze a filozófiában jártasak jól ismerik az általa elindított filozófiai szótár címlapjáról, ám ha nem kifejezetten a Ritter körbejárta dilem-

mák, időszakok elmélyült tudora az olvasó, egyéb tevékenységéről nemigen hallhatott. Pedig meghatározó, alapos, problémacentrikus gondolkodó volt, pár kötetre rúgó életműve azonban csak hatásaiban érzékelhető. Azt a sokrétű szemléletmódot, amely Rittert jellemezte, néhány tanulmányából, illetve tanítványai intellektuális tevékenységéből próbálhatjuk megérteni.

Az idehaza is egyre többet emlegetett szellemi örökösök közül Odo Marquard – többek között magyarul is olvasható kötetében – hozza szóba Rittert, akitől több vezérfogalmat is átemel, vagy legalábbis mesterére hivatkozva hangoztat bizonyos gondolatokat. Az egyik ilyen a kompenzáció modellje,

amelynek hozzávetőleges összefoglalása az lehet, hogy mivel a 19. századra a természettudományok a szellemtudományok érvényességét megkérdőjelezték, ez utóbbiak saját szerepük fontosságát kezdték hangsúlyozni a modernizálódó társadalomban,

mint ami kompenzálja a természettudományos világkép embertelen, időtlen sematizmusát. A kompenzáció fogalmát azonban Ritter sehol sem fejt ki írásban, tehát vagy a mester szóbeli magyarázata a lehetséges forrás, vagy a Ritter által több helyütt kifejtett hasonló gondolatok nyomán jutott Marquard (és a

másik tanítvány, Hermann Lübbe) a történeti alapokon álló kultúratudományok eme alapvető felfogásához. De bármelyik eshetőségről legyen is szó, a mester elképzelései voltaképp követőinek írásaiban váltak híressé és sikeressé, miközben ő maga közvetlenül nem profitált ebből a népszerűségből.

A most magyarul megjelent válogatás címében egyezik a szerzőnek életében szinte egyetlen hivatkozott könyvével, ám annak szerkezetét nem követi (a tanulmányok megírásának időrendjét veszi alapul), valamint egy tanulmányt (a T. S. Eliot költészetéről írottat) ki is hagy, helyette viszont szerepelteti a 2003-ban megjelent *Metafizika és politika* kötetben közölt, *A táj* című dolgozathoz kapcsolódó exkurzusokat. Ritter eszmefuttatásai első nekifutásra nem izgalmasak, hiszen nélkülözik a bombasztikus megfogalmazásokat, a szenzációs felfedezéseket, ugyanakkor finom és rendkívül pontos észrevételei mindenképp eloszlatják a kezdeti fanyalgást. A kötetbeli tanulmányok ugyanis – melyek többsége bár a hatvanas években született, de ma is érvényes válaszokkal szolgál – koncentráltan járják körül az ember helyzetét a modern világban, precízen adagolva a filozófiai hagyomány releváns meglátásait. Nem ismeretterjesztés a célja, nem szórapozó, népszerű bölcsekedést tár elénk, hiszen aki ritkán ragad tollat,

csupán gondolatai desztillált változatát, az őt foglalkoztató legfontosabb kérdések velejét veti papírra. Éppen ezért jól követhető, alapos megközelítéseket olvashatunk a Ritter-tanulmányok e gyűjteményében, melyben a filozófiai antropológia szemszögéből tekinti át életének központi dilemmáját, a modern ember helyét és szerepét a maga építette világban. A tanár-egyéniség így a laikus olvasót is leültetheti iskolapadjába, hogy lebilincselő magyarázataival elkalauzolja saját világában.

BEDNANICS GÁBOR

(Fordította Papp Zoltán, *Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 2008, 164 oldal, 2495 Ft*)

**KÜTROVÁTZ GÁBOR –
LÁNG BENEDEK –
ZEMPLÉN GÁBOR:**

A tudomány batárai

Eddig nem sok munka kísérelte meg a hétköznapi embernek is érthető módon bemutatni a megközelíthetetlen tudomány és a néha túlságosan is bizalmaskodó áltudományok közötti határkijelölés problematikáját. A három fiatal tudós által jegyzett *A tudomány batárai* című kötet, amely a Typotex Kiadó tudományelméleti sorozatába illeszkedik, címében ugyan feltéte-